

1. Tarihçi Marc Bloch “Bugün Geçmişini Aydınlatır” adlı yazısında “Tarihçiler tarafından araştırmalarında benimsenen düzenin, zorunlu olarak hadiselerin sadece kronolojik sırasına göre şekillenmesi gerektiğine inanmak gerçekten önemli bir hata olur. Bugünkü manzarayı gözlemek ve incelemek sadece genel perspektifler veriyordu ve bu perspektiflerden hareket edilmesi kaçınılmazdı. İlk ve son defa olmak üzere bir görüntüyü hareketsizleştirerek, geçmişin son noktasından ilk noktasına kadar art arda karşılaşılan her safhasına olduğu gibi erişilemeyeceği kesindir. Başka yerde olduğu gibi burada da tarihinin kavramak istediği değişmedir. Fakat tarihinin dikkatle seyrettiği filmde, sadece son pozitif (görüntüyü oluşturan film şeritlerinin her bir karesine) el sürülmemiştir. Diğerlerinin kırılmış çizgilerini yeniden inşa etmek için, her şeyden önce, çekilmiş filmleri ters yönden seyretme mecburiyeti vardı.” ifadelerini kullanmıştır.

Tarihçi Marc Bloch’un düşüncelerini izleyerek günümüzün geçmişi aydınlatmadaki konumunu farklı örnek üzerinden açıklayınız.

2. Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra bağımsızlığını kazanan Kırgızistan Devleti’nin kurucu devlet başkanı Askar Akayev’in yaptığı ilk işlerden biri, bir tarih kitabı yayımlamak olmuştur. Bu kitap, Sovyetler Birliği Dönemi’nde benimsenen ve Ruslar dışındaki etnik ulusların bağımsız tarihlerini baskılayarak onları Sovyet kimliği altında bütünleştirmeyi hedefleyen tarih anlayışından farklı bir tutumla hazırlanmıştır. Daha sonraki süreçte yapılan tarih çalışmaları da devletin resmî ideolojisinin bir vasıtası olarak kullanılmıştır.

Buna göre Askar Akayev’in ilk icraatlarından biri olarak Sovyet ideolojisinden farklı bir tarih kitabı yayımlamak istemesinin temel nedeni ne olabilir? Açıklayınız.

3. Yaşanmış her an tarihtir ve bu anlar insan eylemleriyle şekillenir. Bu bağlamda iki temel kavram karşımıza çıkar; birincisi olayların kendisi olan “yaşanan tarih”, diğeri ise bu olayların doğru bir şekilde aktarımı olan “tarihsel bilgi”. Yaşanan tarih gerçekliği temsil ederken tarihsel bilgi bu gerçekliğin doğru biçimde anlaşılmasını ve aktarılmasını ifade eder. Burada tarihçiye düşen iş, yaşanan tarihi nesnel bir bakış açısıyla inceleyerek, güvenilir kaynaklar ve kanıtlar doğrultusunda tarafsız bir şekilde gelecek nesillere aktarmaktır.

Verilen metne göre aşağıda yer alan soruları cevaplayınız.

3.1. Tarihin konusu nedir? Tarihin konusu olabilecek ve olamayacak örnekler vererek açıklayınız.

3.2. “Yaşanan tarih” ile “tarihsel bilgi” arasında nasıl bir ilişki vardır? Örnek vererek açıklayınız.

4. (I) Tarih, geçmişin aynasıdır. (II) Başka bir deyişle geçmişteki olay ve olguların tarihçilerin dokunuşuyla gün yüzüne çıkarılmasıdır. (III) Burada tarihçilere düşen görev, olay ve olguların neden ve etkilerini dikkate almadan yalnızca geçmişin keşfine odaklanmaktır. (IV) Tarihte olay, toplumlara etkileyen, belirli bir yer ve zamanda meydana gelen kısa süreli gelişmelerdir. (V) Olgular ise daha geniş çaplı ve uzun zaman diliminde meydana gelen durumlardır. (VI) Geçmişte meydana gelen olaylar tekrarlanabilirken olgular ise tekrarlanamaz. (VII) Tarihsel bilginin zaman kavramıyla iç içe geçen bir doğası vardır. (VIII) Zaman; olayların oluş ve akış sırasını belirleyen, düzenli ve dönemli gök olaylarını birim olarak kullanan somut bir kavramdır. (IX) Tarihçiler; araştırmalarını kolaylaştırmak, bulgularını adlandırmak, öğrenilmesini mümkün kılmak gibi çeşitli amaçlarla tarihi çağ, yüzyıl gibi çeşitli dönemlere ayırmış ve sınıflandırmıştır. (X) Bu sınıflandırmaya göre Hz. İsa'nın doğumundan önceki süreç tarih öncesi devirler, Hz. İsa'nın doğumundan sonrası ise tarih devirleri olarak adlandırılmıştır.

“Tarihin Doğası” ile ilgili metnin bazı cümleleri yanlış bilgi içermektedir. Bu cümleleri tespit edip, düzelterek yeniden yazınız.

5. “Bu çalışmamda özellikle Mezopotamya, Mısır, Yunan ve Roma uygarlıklarının gelişimleri, toplumsal yapıları ve devlet yönetimleri üzerinde durdum. İlk Çağ'ı incelememin başlıca nedeni, günümüz medeniyetlerinin temellerinin bu dönemde atılması ve bu dönemin insanlık tarihindeki önemini genellikle göz ardı edilmesidir. Bu eseri yazarken Antik Dönem tarihçilerinin eserlerinin yanı sıra kazı çalışmaları sonrası ortaya çıkan bulgular ile modern tarih araştırmalarından geniş ölçüde faydalandım. Bu bağlamda başvurduğum kaynaklar arasında Herodot'un "Tarih" adlı eseri, Hammurabi Kanunları, Yunan şehir devletlerine ve Roma İmparatorluğu'na ait belgeler yer almakta ayrıca modern dönem tarihçilerinden Pierre Briant, Jean Bottéro ve Michael Grant'ın araştırmaları da önemli bir yer tutmaktadır. Buna rağmen araştırmam boyunca kaynak eksikliği ve kaynakların taraflı anlatımları gibi zorluklarla karşılaştım. Bu nedenle efsanelerle döneme ait kalıntılarla yazılı belgeleri bir araya getirip karşılaştırmalı ele alarak, bu döneme dair mümkün olan en nesnel ve kapsamlı analizi sunmaya gayret ettim. Araştırmam sonucunda, İlk Çağ'ın modern dünya üzerinde kalıcı etkiler bırakan bir süreç olduğu sonucuna ulaştım.”

Aşağıdaki soruları metne göre cevaplandırınız.

5.1. Yazarın tarihsel bilginin üretim sürecindeki aşamalardan hangilerini gerçekleştirdiğini metinden kanıtlar sunarak yazınız.

5.2. “Bu tarih araştırmasında birinci elden, ikinci elden, yazılı ve sözlü kaynaklar kullanılmıştır.” ifadesini doğrulayacak cümleleri metinden bulup yazınız.

6. “Tarihin, çok sıkı münasebette bulunduğu yardımcı bilimlerden olan diplomatik en kısa şekilde belge bilimi olarak tarif edilebilir. Ancak bu bilim dalı üzerinde yakın zamanlara kadar Türkiye’de fazla araştırma yapıldığı söylenemez. Osmanlı diplomatiği -tabir caizse- ‘dipsiz bir kuyu’ gibidir. Onun için de her belge türünün ayrı ayrı ve derinlemesine incelenmesi gerekir. Kusursuz bir diplomatik kitabının bu çalışmalar tamamlandıktan sonra meydana getirilebileceğine inananlardanım. Ne var ki, ‘en iyi, iyinin düşmanıdır’ sözünü de hiçbir zaman akıldan çıkarmamak lazımdır. Dolayısıyla, en iyiyi yapmak düşüncesiyle yola çıkıldığı takdirde bir Osmanlı diplomatiği yazılması için daha uzun zaman beklemek gerekir.”

Verilen metne göre aşağıda yer alan soruları cevaplayınız.

6.1. Tarihçi Mübahat S. Kütükoğlu, yukarıda verilen yazısında Osmanlı belgeleri için “Dipsiz bir kuyu gibidir.” ifadesi ile neyi vurgulamıştır? Açıklayınız.

6.2. Kütükoğlu’nun uyarıları dikkate alınmazsa tarihçi, kaynaklar noktasında nasıl problemlerle karşılaşabilir? Açıklayınız.

7. Göbeklitepe; Şanlıurfa kent merkezinin 18 kilometre kuzeydoğusunda, Örencik köyü yakınlarındadır. 1995 yılında Klaus Schmidt tarafından yapılan kazı çalışmaları sonucunda Göbeklitepe’nin 12.000 yıl öncesine uzanan bir kültür merkezi olduğu anlaşılmıştır. Varlığını MÖ 8 bin dolaylarına kadar sürdürdükten sonra terk edilmiştir. Göbeklitepe kazıları, avcı-toplayıcı yaşamı, tarım ve hayvancılığa geçişi, tapınma mimarisini ve sanatın doğuşunu anlamamıza önemli katkılar sağlamıştır. Dünyanın bilinen en eski ve büyük tapınma merkezi olarak kabul edilen Göbeklitepe, dinsel inanışların yerleşik yaşama geçiş sürecindeki rolünü ortaya koymuştur.

Yukarıda verilen metindeki bilgilere ulaşmada tarihe yardımcı bilim dallarının hangilerinden destek alınmış olabilir? Metinden kanıt gösterip bu bilimlerin tarihle ilişkisini açıklayınız.

ÖĞRENME ÇIKTISI	SORU NO
TAR.9.1.1. Tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarını yorumlayabilme	1, 2
TAR.9.1.2. Tarihin doğasını farklı kaynaklar üzerinden inceleyebilme	3, 4
TAR.9.1.3. Tarihsel bilginin üretim sürecini çözümlayebilme	5, 6, 7

PUANLAMA TABLOSU										
1	2	3		4	5		6		7	TOPLAM
		3.1.	3.2.		5.1.	5.2.	6.1	6.2.		
10	10	5	5	20	10	10	10	10	10	100

ÇÖZÜMLER

1. TAM PUAN (10 PUAN)

Marc Bloch'a göre klasik bir bakış açısıyla tarihe bakmamak gerekir. Alışlagelmiş bir anlayışla yapılan araştırmalarda geçmişe dair eksik bilgileri tamamlama gayretiyle eldeki tam bilgiler gözden kaçırılmaktadır. Bu nedenle tarihî olguların geçmişten gelen kökleri olduğu göz önüne alınırsa bugünden geçmişe gidilebilir. Başka bir ifade ile günümüz resim sanatının geldiği aşamadan geriye doğru bir inceleme yaparak benzer bir örnek verilebilir. Güncel Türk resminden Osmanlı resmine oradan İslam öncesi Uygur resim sanatına sonrasında Orta Asya kültür çevrelerinden bugüne ulaşan kalıntılara kadar giderek geriye doğru eksikler tamamlanabilir.

Yukarıdaki gibi March Block'un görüşlerinin açıklanıp bu görüşlere uygun günümüzden bir örnek verilmesi durumunda tam puan verilecektir.

KISMİ PUAN (5+5)

Farklı bakış açısının yani günümüzden geçmişe gidildiği hususuna değinilip geçmişin eksikliklerinin tamamlanabileceğini ifade eden ancak örneklenmeyen cevap durumunda 5 puan verilecektir.

SIFIR PUAN

Farklı bakış açısının yani günümüzden geçmişe gidildiği hususuna değinmeyen, geçmişin eksikliklerinin tamamlanabileceğini ifade etmeyen ve örneklenmeyen cevaplar durumunda veya herhangi bir cevap verilmemesi durumunda puan verilmeyecektir.

2. TAM PUAN (10 PUAN)

Sovyet Dönemi'nde, diğer etnik kökenlere sahip olanlar bastırılarak tüm halklar "Sovyet kimliği" altında birleştirilmeye çalışılmıştır. Askar Akayev, yeni Kırgızistan devletini bu baskılayıcı mirastan arındırarak, ortak vatan düsturuyla kendi millî kimliklerini, geleneksel köklerini ve kültürel miraslarını ortaya çıkaran millî bir bilinç oluşturmayı ve bağımsızlık duygusunu güçlü tutmayı hedeflemiştir.

Askar Akayev'in amacının yukarıdaki gibi "ortak vatan, millî kimlik, kültürel miras, millî bilinç, bağımsızlık" kavramlarıyla ilişkilendirilmesi durumunda tam puan verilecektir.

KISMİ PUAN (2+2+2+2+2)

Askar Akayev'in amacının "ortak vatan, millî kimlik, kültürel miras, millî bilinç, bağımsızlık" kavramlarından herhangi biriyle ilişkilendirilmesi durumunda her birine 2 puan verilecektir.

SIFIR PUAN

Askar Akayev'in amacını açıklarken "ortak vatan, millî kimlik, kültürel miras, millî bilinç, bağımsızlık" durumlarından herhangi birine yer verilmemesi veya herhangi bir cevap verilmemesi durumunda puan verilmeyecektir.

3. TAM PUAN (5 PUAN)

3.1. Tarihin konusu olarak "Geçmişte meydana gelen insan eylemleridir. Geçmişte meydana gelen insan faaliyetleri ve insanı etkileyen gelişmeler tarihin konusudur. Buna göre geçmişte yaşanan savaşlar (Haçlı Seferleri), siyasi gelişmeler (Fransız İhtilali) gibi durumlar tarihin konusu olabilir. Deprem, volkanizma nasıl meydana gelir gibi insan faaliyeti olmayan konular tarihin çalışma alanına girmez." yazılması durumunda tam puan kabul edilecektir.

KISMİ PUAN (3+2)

Örnek vermeden yalnızca tarihin konusunun belirtilmesi durumunda 3 puan kabul edilecektir. Yalnızca tarihin konusuna örnek olabilecek ve olamayacak durumların yazılması durumunda 2 puan kabul edilecektir.

SIFIR PUAN

Tarihin konusunun belirtilmemesi veya herhangi bir örnek verilmemesi veya herhangi bir cevap verilmemesi durumunda puan verilmeyecektir.

TAM PUAN (5 PUAN)

3.2. Öğrencinin "Yaşanan tarih, olayların kendisi olup gerçekliği temsil ederken, tarihsel bilgi tarihçilerin çalışmalarıyla bu gerçekliğin doğru bir biçimde ortaya konmasıdır. Örneğin I. Dünya Savaşı sırasında 1914-1918 arasında insanlığın geçirdiği süreç yaşanan tarihtir. Tarihçilerin bu süreci o dönemden kalan belgelerle eleştirel bir süzgeçten geçirerek yeniden değerlendirmesi ve yazıya dökmesi tarihsel gerçekliğe örnektir." yazması durumunda tam puan verilecektir.

KISMİ PUAN (3+2)

Örnek vermeden yalnızca "yaşanan tarih" ile "tarihsel bilgi" arasındaki ilişkinin belirtilmesi durumunda 3 puan verilecektir. "Yaşanan tarih" ile "tarihsel bilgi" arasındaki ilişkiye değinmeden yalnızca örnek verilmesi durumunda 2 puan verilecektir.

SIFIR PUAN

"Yaşanan tarih" ile "tarihsel bilgi" arasındaki ilişkinin belirtilmemesi veya bu ilişkiyi gösteren herhangi bir örnek verilmemesi veya herhangi bir cevap verilmemesi durumunda puan verilmeyecektir.

4. TAM PUAN (20 PUAN)

(III) Burada tarihçilere düşen görev, olay ve olguların neden ve etkilerini dikkate almadan yalnızca geçmişin keşfine odaklanmaktır. Doğrusu "Burada tarihçilere düşen görev, olay ve olguları neden ve sonuç ilişkisi içinde analiz ederek bu olay ve olguların etkilerini incelemek ve geçmişi anlamaya çalışmaktır." olmalıdır.

(VI) Geçmişte meydana gelen olaylar tekrarlanabilirken olgular ise tekrarlanamaz. Doğrusu "Geçmişte meydana gelen olayların tekrarı yoktur, tarihî olgular ise tekrarlanabilir." olmalıdır.

(VIII) Zaman; olayların oluş ve akış sırasını belirleyen, düzenli ve dönemli gök olaylarını birim olarak kullanan somut bir kavramdır. Doğrusu "Zaman; olayların oluş ve akış sırasını belirleyen, düzenli ve dönemli gök olaylarını birim olarak kullanan soyut bir kavramdır." olmalıdır.

(X) Bu sınıflandırmaya göre Hz. İsa'nın doğumundan önceki süreç tarih öncesi devirler, Hz. İsa'nın doğumundan sonrası ise tarih devirleri olarak adlandırılmıştır. Doğrusu "Bu sınıflandırmaya göre yazının icadından önceki süreç tarih öncesi devirler, yazının icadından sonraki süreç ise tarih devirleri olarak adlandırılmıştır." olmalıdır.

Yukarıdaki gibi III, VI, VIII ve X. cümlelerinin yazılması ve bu cümlelerin her birinin düzeltilmesinin doğru yazılması durumunda tam puan verilecektir.

KISMİ PUAN (HER MADDE 5 PUAN)

Öğrencinin doğru yazdığı her cümle ve düzeltmesi 5 puan kabul edilecektir.

SIFIR PUAN

Öğrencinin III, VI, VIII, X. cümleleri yazmasına rağmen düzeltmeyi yanlış yapması veya I, II, IV, V, VII, IX. cümleleri yazması veya cevap vermemesi durumunda sıfır puan kabul edilecektir.

5. TAM PUAN (10 PUAN)

5.1. Konu veya sorun belirleme: "Bu çalışmamda, özellikle Mezopotamya, Mısır, Yunan ve Roma uygarlıklarının gelişimleri, toplumsal yapıları ve devlet yönetimleri üzerinde durdum."

Kaynak araştırması yapma: "Bu eseri yazarken Antik Dönem tarihçilerinin eserlerinin yanı sıra kazı çalışmaları sonrası ortaya çıkan bulgular ile modern tarih araştırmalarından geniş ölçüde faydalandım." veya "Bu bağlamda başvurduğum kaynaklar arasında Herodot'un "Tarih" adlı eseri, Hammurabi Kanunları, Yunan şehir devletlerine ve Roma İmparatorluğu'na ait belgeler yer almakta ayrıca modern dönem tarihçilerinden Pierre Briant, Jean Bottéro ve Michael Grant'in araştırmaları da önemli bir yer tutmaktadır."

Kaynakları inceleme, sorgulama, yorumlama: "Buna rağmen araştırmam boyunca kaynak eksikliği ve kaynakların taraflı anlatımları gibi zorluklarla karşılaştım. Bu nedenle efsanelerle döneme ait kalıntılarla yazılı belgeleri bir araya getirerek karşılaştırmalı olarak ele alarak, bu döneme dair mümkün olan en nesnel ve kapsamlı analizi sunmaya gayret ettim."

Kanıtı dayalı ürün oluşturma: "Araştırmam sonucunda, İlk Çağ'ın modern dünya üzerinde kalıcı etkiler bırakan bir süreç olduğu sonucuna ulaştım."

Yukarıdaki gibi tarihsel bilginin üretim sürecindeki (konu veya sorun belirleme/kaynak araştırması yapma/kaynakları inceleme, sorgulama, yorumlama/kanıta dayalı ürün oluşturma) aşamalardan dördünün metinde kanıt olabilecek cümlelerden herhangi biriyle yazılması durumunda tam puan verilecektir.

KISMİ PUAN (3+2+3+2)

Tarihsel bilginin üretim sürecindeki aşamalardan (konu veya sorun belirleme/kaynak araştırması yapma/kaynakları inceleme, sorgulama, yorumlama/kanıta dayalı ürün oluşturma) herhangi biri, metinde kanıt olabilecek cümlelerden herhangi biriyle yazılması durumunda 3 puan, benzer bir şekilde iki aşamanın yazılması durumunda 5 puan, üç aşamanın yazılması durumunda 8 puan kabul edilecektir.

SIFIR PUAN

Konu veya sorun belirleme/kaynak araştırması yapma/kaynakları inceleme, sorgulama, yorumlama/kanıta dayalı ürün oluşturma dışında bir bilgi yazılması veya bu aşamaların metinde kanıt olabilecek cümleler olmadan verilmesi veya herhangi bir cevap verilmemesi durumunda sıfır puan kabul edilecektir.

TAM PUAN (10 PUAN)

5.2. Birinci elden kaynakların kullanıldığına kanıt oluşturacak cümle: "Bu bağlamda başvurduğum kaynaklar arasında Herodot'un 'Tarih' adlı eseri, Hammurabi Kanunları, Yunan şehir devletlerine ve Roma İmparatorluğu'na ait belgeler yer almakta..." veya "Bu nedenle efsanelerle döneme ait kalıntılarla yazılı belgeleri bir araya getirerek karşılaştırmalı olarak ele alarak..."

İkinci elden kaynakların kullanıldığına kanıt oluşturacak cümle: "...ve modern dönem tarihçilerinden Pierre Briant, Jean Bottéro ve Michael Grant'in araştırmaları da önemli bir yer tutmaktadır."

Yazılı kaynakların kullanıldığına kanıt oluşturacak cümle: "Bu eseri yazarken Antik Dönem tarihçilerinin eserlerinin..." veya "...modern dönem tarihçilerinden Pierre Briant, Jean Bottéro ve Michael Grant'in araştırmaları..." veya "Bu nedenle efsanelerle döneme ait kalıntılarla yazılı belgeleri bir araya getirerek karşılaştırmalı olarak ele alarak..."

Sözlü kaynakların kullanıldığına kanıt oluşturacak cümle: "Bu nedenle efsanelerle döneme ait kalıntılarla yazılı belgeleri bir araya getirerek karşılaştırmalı olarak ele alarak..."

Yukarıdaki gibi birinci elden, ikinci elden, yazılı ve sözlü kaynaklara kanıt olabilecek metinden herhangi bir cümlelerin verilmesi durumunda tam puan verilecektir.

KISMİ PUAN (3+2+3+2)

Birinci elden veya ikinci elden veya yazılı veya sözlü kaynaklardan herhangi birine kanıt olabilecek; metinden herhangi bir cümlelerin verilmesi durumunda birincide 3, ikincide 5, üçüncüde 8 kısmi puan verilecektir.

SIFIR PUAN

Birinci elden veya ikinci elden veya yazılı veya sözlü kaynaklardan herhangi birine kanıt olabilecek metinden herhangi bir cümlelerin verilmemesi veya herhangi bir cevap verilmemesi durumunda sıfır puan kabul edilecektir.

6. TAM PUAN (10 PUAN)

6.1. Tarihçi Kütükoğlu, Osmanlı tarihinin araştırılmasında belgenin önemini bildiğinden “diplomatik bilimi” hakkında görüşlerini belirtmiştir. “Dipsiz kuyu” ifadesi öncelikle belgenin miktarının çokluğundan kaynaklı kullanılmıştır. İkinci olarak belge çeşitliliği üzerinde durulmuştur. Bu durum asıl problemin olduğu alandır. Çünkü Osmanlı belgelerinin türü içeriğini anlamada diplomatik bilimi ayrı bir öneme sahiptir. Belgede kullanılan kelimelerin kapsamını anlamak, kullanılan harflerin tipografisini bilmek bu belgelerin dilini bilmekten geçer. Belge ve belge bütünündeki kapsamı tam olarak ortaya çıkararak çalışmalar toplamı olarak diplomatik biliminin ayrıntıları da vurgulanmıştır. Özel bir alan olarak algılanırsa belgenin doğru tahlili anlamlı tarihsel çalışmalara temel oluşturacaktır. Bu nedenle “dipsiz kuyu” ifadesi kullanılmıştır.

KISMİ PUAN (7 PUAN)

Osmanlı belgelerinin miktarını belirten ve çeşitliliğinden bahseden ancak belge okumanın önemini ve araştırmaya olan kapsamına değinmeyen cevaplar kısmî cevap olarak kabul edilecek ve 7 puan verilecek.

SIFIR PUAN

Belge çeşitliliğine, miktarının çokluğuna ve bunların tarih araştırmalarındaki önemine değinmeyen bilgiler verilmesi veya herhangi bir cevap verilmemesi durumunda sıfır puan kabul edilecektir.

TAM PUAN (10 PUAN)

6.2. Öncelikle araştırmanın sınırlarının belirlenmesinde sorunlar yaşanır. Bundan dolayı elde edilen yeni belgelerle ilgili sınıflama süreci uzar ve araştırmanın ağırlık merkezi farklı alanlara kayabilir. Araştırılan süreçteki değişim ve dönüşümler tam olarak analiz edilemez. Belgelerde farklı bilgilerin kıyaslanması olanağı ortadan kalkar ve tarihçi elindeki az belge ile genel sonuçlara ulaşacak analizler yapamaya çalışır. Bütün bunlar araştırma tümüne yansiyacak aksaklıklar olarak sentez aşamasında sağlıklı bir eserin çıkmasına engel olur.

KISMİ PUAN (2+2+2+2+2)

Araştırmanın sınırları, belgelerin sınıflanması, analiz / tahlil aşamasındaki aksaklıklar, belge azlığı ve kıyas problemleri, sağlıklı sentez yapılamaması aşamalarının her biri 2 puan olarak değerlendirilir. Öğrencinin değindiği aşamalara göre puanlanır. Örneğin 3 tane aksaklık belirtilmesi durumunda 6 puan verilir.

SIFIR PUAN

Araştırmanın sınırları, belgelerin sınıflanması, analiz / tahlil aşamasındaki aksaklıklar, belge azlığı ve kıyas problemleri, sağlıklı sentez yapılamaması aşamalarından herhangi birine değinilmemesi veya herhangi bir cevap verilmemesi durumunda sıfır puan kabul edilecektir.

7. TAM PUAN (10 PUAN)**• Arkeoloji**

Arkeoloji kazı bilimidir. Toprak ve su altındaki buluntuları ortaya çıkarıp incelemesiyle tarihe yardımcı olur. Metinde geçen "1995 yılında Klaus Schmidt tarafından yapılan kazı çalışmaları sonucunda Göbeklitepe'nin 12.000 yıl öncesine uzanan bir költ merkezi olduğu anlaşılmıştır." ifadesi arkeolojiden destek alındığına kanıt oluşturur.

• Kronoloji

Kronoloji geçmişten günümüze meydana gelen olayları tarihlendirerek sıralayan bilimdir. Toplumların siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmelerini izlemek kronolojiyle mümkün hale gelir. Metinde geçen "... Göbeklitepe'nin 12.000 yıl öncesine uzanan bir költ merkezi olduğu anlaşılmıştır." veya "Varlığını MÖ 8 bin dolaylarına kadar sürdürdükten sonra terk edilmiştir." ifadeleri arkeolojiden destek alındığına kanıt oluşturur.

• Etnografya

Toplumların yaşayışlarını, hayat tarzlarını, örf ve âdetlerini inceleyen bilimdir. Etnografya, toplumların kültürlerini, inançlarını ve günlük yaşantılarını anlamada tarihe yardımcı olur. Metinde geçen "Göbeklitepe kazıları, avcı-toplayıcı yaşamı, tarım ve hayvancılığa geçişi, tapınma mimarisini ve sanatın doğuşunu anlamamıza önemli katkılar sağlamıştır." veya "Dünyanın bilinen en eski ve büyük tapınma merkezi olarak kabul edilen Göbeklitepe, dinsel inanışların yerleşik yaşama geçiş sürecindeki rolünü ortaya koymuştur." ifadeleri etnografyadan destek alındığına kanıt oluşturur.

Yukarıdaki gibi arkeoloji, kronoloji ve etnografyanın tanımlanması ve bu bilimlere dair metinden kanıt olabilecek bir cümlenin yazılması durumunda tam puan verilecektir.

KISMİ PUAN (4+3+3/3+2+2/2+2+2)

Arkeoloji veya kronoloji veya etnografya bilimlerinden herhangi birinin tanımlarının metinden kanıt gösterilerek yazılması durumunda ilki için 4 puan, diğerleri için 3'er puan verilecektir.

Arkeoloji veya kronoloji veya etnografya bilimlerinden herhangi birinin tanımları verilmeden yalnızca metinden kanıt gösterilerek yazılması durumunda ilki için 3, diğerleri için 2'şer puan verilecektir.

Arkeoloji veya kronoloji veya etnografya bilimlerinden herhangi birinin yalnızca tanımının yazılması durumunda her biri için 2 puan verilecektir.

SIFIR PUAN

Hakkında herhangi bir kanıt sunulmayan veya tanımı yapılmayan bir bilim dalının yazılması veya cevap verilmemesi durumunda puan verilmeyecektir.